

Красношапка В.В., Коваленко А.А.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»

ОБУЧЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ПЕРСОНАЛА В КОНТЕКСТЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

Исследуются базовые подходы к обучению и развитию персонала на предприятиях Украины. В работе анализируются расходы руководителя на совершенствование профессиональных умений сотрудников на предприятиях за рубежом и в Украине. Также в статье исследуется взаимозависимость конкурентоспособности предприятия от качества обучения и развития персонала. Приводится пример организации непрерывного обучения и развития персонала на АО «НКМЗ». Предлагаются определенные рекомендации по совершенствованию системы развития персонала на предприятии.

Ключевые слова: обучение и развитие персонала, конкурентоспособность, рынок труда, управление персоналом.

Krasnoshapka V.V., Kovalenko A.O.

National Technical University of Ukraine
«Kyiv Polytechnic Institute»

STAFF TRAINING AND DEVELOPMENT IN THE ENTERPRISE COMPETITIVENESS

Summary

We study basic approaches to training and staff development in the Ukraine. This paper compares the cost of the head to improve the professional skills of employees in foreign enterprises and Ukraine. Also, the paper examines the interdependence of enterprise competitiveness on the quality of staff training and development. An example of continuous training and development of personnel at JSC «NKMZ.» Recommendations on improvement of staff development at the company.

Keywords: training and staff development, competitiveness, labor market, HR.

УДК 339.924

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Крикунова (Шадрова) І.В.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

У статті розглянуто проблему транснаціональної економічної злочинності з теоретичної та практичної точки зору, її міжнародний та національний вияв в умовах інтеграції та глобалізації. Зроблено спробу детермінувати, як саме поняття транснаціональної економічної злочинності, так і умови, фактори впливу та особливості цього явища. Розроблено критерії оцінки незаконності економічних дій у кількісному та якісному прояві. Проаналізовано економічну злочинність в Україні та її транснаціональні ознаки в умовах криміналізації інтеграції у світову економіку. Розглянуто існуючі системи протидії транснаціональній економічній злочинності на інтернаціональному рівні та основні досягнення вирішення проблеми у цій сфері.

Ключові слова: транснаціональна економічна злочинність, криміналізація економіки, економічний злочин, фінансовий злочин, криміноутворюючий фактор, нелегальна економіка.

Актуальність. Актуальність статті визначена теоретичним та практичним аспектами. З теоретичної точки зору, поняття транснаціональної економічної злочинності не є остаточно детермінованим і його рамки є недостатньо визначеними, що суттєво ускладнює аналіз цього явища у науковому середовищі. Практично, масштаби транснаціональної економічної злочинності наразі досягли безпрецедентних масштабів, що становить реальну загрозу національній економічній безпеці та безпеці світової економіки в цілому. Низька ефективність боротьби з економічними злочинами, як на локальному, так і на міжнародному рівні, засвідчує необхідність розробки принципово нових підходів, які б поєднували в собі, як правові засади так і економічний аналіз.

Об'єкт. Незаконна економічна діяльність на національному та міжнародному рівні та діяльність правових та економічних інституцій.

Предмет. Особливості функціонування організованої економічної злочинності, її види та специфіка відповідно до засобів скоєння та рівнів поширення, а також методи боротьби з проявами транснаціональної економічної злочинності.

Постановка проблеми. Зробити спробу детермінації поняття транснаціональної економічної злочинності, відповідно до специфічних критеріїв, проаналізувати причини виникнення та фактори впливу, умови та особливості функціонування транснаціональної економічної злочинності. Розглянути зв'язок національного та міжнародного рівня

економічної злочинності на прикладі України. Проаналізувати існуючі методи протидії і сформулювати власні доцільні пропозиції по підвищенню ефективності боротьби з економічними злочинами.

Мет. основа: узагальнення, класифікація, метод дедукції, індукції, синтез, аналіз, компаративний метод, метод обробки статистичних даних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної злочинності є достатньо актуальною, бо знаходиться на стику економіки, права та кримінології. У відносно нещодавньому радянському минулому цим наукам не приділялося достатньо уваги, тож наукові розробки ведуться тільки протягом останніх 20 років. Проблему визначення і класифікації економічної злочинності вивчали: Н.Б. Яблоков, Д.К. Гавло, суттєвий вклад в проблему внесли праці Ф.А. Стрельцова, характер кримінальних економічних відносин досліджував Д.І. Яковлев. З точки зору кримінального процесу проблему протидії організованій економічній злочинності розглядали: Л.І. Аркуша, В.Л. Корж, О.Г. Костроміна, О.В. Хірсін та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема економічної злочинності й зокрема, транснаціональної економічної злочинності в умовах глобалізації досліджена досить поверхово. Так немає комплексного підходу до визначення цього явища, його об'єктивної класифікації. Слабо розвинений механізм ідентифікації ознак транснаціональної злочинності в сфері нелегальної економічної діяльності. Також ця проблема не розглядалася з точки зору поєднання економіки, права та кримінології, тобто одночасно на межі трьох основних дисциплін. Все це призводить до браку ефективних методів боротьби з міжнародною економічною злочинністю й гальмує подальший розвиток наукових розробок у цій галузі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є спроба детермінації поняття транснаціональної економічної злочинності в сучасних умовах криміналізації глобалізації, здійснення класифікації, основаної на ряді об'єктивних критеріїв, аналіз ознак та факторів, що провокують транснаціональну економічну злочинність та компаративний аналіз міжнародної та національної специфіки економічної злочинності. Розробка практичних рекомендацій щодо запобігання та протидії транснаціональній економічній злочинності, заснованих на аналізі міжнародного досвіду у цій сфері та проведеного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проблеми соціального, політичного, економічного характеру для сучасного суспільства не можливо розглядати тільки на національному рівні. На даному етапі розвитку людства, можна впевнено говорити про домінуючу роль світового господарства як результату довгого та неперервного інтеграційного процесу. Це має особливе значення для економічних систем, адже на разі поняття національної економіки є не що інше, як економіка країни у системі зв'язків з іншими економічними системами та її місце в глобальному економічному середовищі. Тому можна казати про світову економіку як про якісно нове явище, феномен поза рівнями взаємозв'язку окремих господарств. Цілком логічно, що це впливає на всі сфери життя суспільства і змінює його кількісно й якісно. У економіці це призводить як до позитивних екстерналій, так і до суттєвих негативних змін. Поліпшення міжнародних відносин, збільшення обсягів світової торгівлі, розширення кордонів, розвиток міжнародного ринку праці – все це є економічними наслідками глобалізації. Це чинить суттєвий позитивний вплив як на глобальну економіку так і на національні економіки держав і прискорює

темпи їх розвитку, подолання перехідних етапів. Але поруч з позитивними рисами спостерігається і таке явище як криміналізація глобалізації [3]. Цей феномен охоплює більшість галузей життєдіяльності суспільства, формуючи кримінальні системи та зв'язки, засновані на незаконній діяльності, що поширюється за межі регіону їх виникнення. Тож злочинна діяльність, у процесі якої порушується закони більш ніж однієї країни, прийнято називати транснаціональною злочинністю. Транснаціональна злочинність визначається як особливо небезпечна бо спрямована проти безпеки систем держави. Особливе місце займають транснаціональні економічні злочини, як такі, що відносяться до злочинів, що наносять шкоду нормальним міждержавним стосункам, мирній співпраці держав, організаціям та громадянам різних країн [1]. На національному ж рівні, транснаціональні економічні злочини можуть чинити загрозу економічній безпеці країни. В Україні питання протидії міжнародній економічній злочинності останні роки вносяться на порядку денному засідань РНБО. У 2000 році резолюцію 55/25 генеральної асамблеї ООН прийнята конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності до якої віднесено і злочини в економічній сфері [6]. Все це вказує на перманентно зростаючу актуальність цього питання через вплив та пряму загрозу економічній стабільності світового господарства. Входячи до складу поняття організованої злочинності, транснаціональна економічна злочинність має такі загальні риси: високий рівень адаптації до політичної, соціальної та економічної ситуації, високий рівень технічної та інтелектуальної складової, залучення висококваліфікованих фахівців до злочинних схем. Але серед вчених та практиків й досі актуальною є проблема природи економічної злочинності, межа економічного сенсу та криміноутворюючого фактору. Західна концепція спирається на процес надання послуг або товарів, як на ядро явища, тож деякі вчені звужують економічну злочинність до незаконного ведення бізнесу. Такі вчені як А. Сміт, А. Коуен, Д. Албанезе використовують термін «нелегальне підприємництво» замість «організована злочинність» [5]. На наш погляд, це не є цілком адекватним підходом з наступних причин: по-перше, хоча ринок, як механізм взаємовідносин різних агентів є середовищем скоєння економічних злочинів не можна говорити суто про підприємницьку природу злочинів. Це в основному пов'язано з тим, що отримання зверх прибутків комерційним шляхом може не мати під собою злочинного умислу та складу злочину і не включати в себе низку некомерційних порушень й поза ринкових відносин, що зазвичай мають місце у економічних злочинах і обов'язково присутні у великомасштабних наддержавних діях економічного характеру. По-друге, існує специфічна частина, так званих, супроводжуваних економічних злочинів, що є засобом прикриття діяльності прямо з цими злочинами пов'язаною. Така діяльність може порушувати закони однієї країни та бути легальною в іншій. Таким чином відносно суперечна економічна дія є законною і по суті не є злочином в одній з країн. По-третє, з розвитком фінансової та банківської систем економічна злочинність виходить за межі традиційного уявлення про підприємницьку діяльність, де фігурують поняття послуг та грошей, це є вірним тільки за умови ідентифікації грошей, як специфічного товару, а не засобу оплати. Можна навіть казати, що сучасна організована злочинність явище у будь якому разі економічне й потрапляючи до різноманітних прибуткових галузей вона поширює свій вплив за межі

національних юрисдикцій. Таким чином, можна зробити проміжний висновок, що організована економічна транснаціональна злочинність – це конгломерат організованих злочинних утворень, різних за своєю структурою, спеціалізацією та масштабами впливу, що діє більше ніж в одній країні, порушуючи законодавства більш ніж однієї держави. Тобто, це не є діяльність у сфері тіншової економіки, що має здебільшого неорганізований характер, а також не відноситься до злочинності корисницького чи насильницького спрямування, що призводить до економічних збитків. Така дефініція є надзвичайно важливою, насамперед з економічної точки зору, бо недостатньо чітка класифікація видів економічної злочинності призводить до низької ефективності протидії та превентивних заходів, неправильного розуміння характеру протиправних дій, відсутності системи контролю і моніторингу з середини економічних структур, вдосконалення економічного механізму держав, стійкого до процесів криміналізації. У питанні транснаціонального ж, практично життєво необхідна єдина економічно-правова база щодо питань організованої економічної злочинності, бо через різницю у законах, нормативах та принципах ведення фінансової та господарської діяльності, практично не можливо одночасно класифікувати злочинну діяльність у сукупності протиправних дій і довести злочинні наміри та організований характер злочину. Це ж питання стосується і відшкодування економічних збитків нанесених кримінальною структурою, що повинні адекватно розподілятися по відповідності до масштабу, чого зараз не відбувається. Тож на нашу думку, організації міжнародної співпраці та національні вповноважені органи повинні зосередитись на певних напрямках транснаціональної економічної злочинності, що у теперішніх реаліях несуть економічний сенс нелегальної діяльності у великих та надвеликих масштабах.

Серед основних можна виділити:

- Відмивання коштів здобутих злочинним шляхом. Не дивлячись на значні зусилля інтернаціональних організацій це залишається засобом відтворення злочинних схем і розширення кримінального впливу на всіх рівнях економічної діяльності.

- Специфічна управлінська система, що дозволяє створювати розгалужену мережу економічних зв'язків в різних країнах, робити її якомога більш дрібною, що зберігає основні доходи та їх отримувачів від арешту.

- Швидка адаптивність та інтернаціональні зв'язки дозволяють вести незаконну діяльність на основі інститутів ринкової економіки. Не тільки вже звичне підприємництво чи банківська діяльність, але й сфера міжнародного страхування, національних та наднаціональних фондів бірж стають полем транснаціональної економічної злочинності.

- Використання організаційно правових форм економічної діяльності, (наприклад сфера процесів приватизації) відносять до особливо небезпечних, що можуть загрожувати економічній безпеці держави.

- Посилення зв'язків злочинних угруповань з угрупованнями, що займаються аналогічними видами діяльності по всьому світу. Це дозволяє створювати не просто міжнародні злочинні синдикати, але чинити організований великомасштабний економічний тиск, змінювати ринкову кон'юнктуру та впроваджувати свої умови в економічних відносинах країн.

- Об'єднання великих нелегальних угруповань в зверх великі чи утворення кримінальних союзів. Одним з негативних наслідків цього є концентрація величезних грошових потоків у невеликій групі осіб, що таким чином отримують майже необмежені

можливості для підтримки злочинного бізнесу через політичні, силові, промислові та інші структури.

- Через корумпованість та різницю в законодавствах різних країн, якісно нового рівня набуває обслуговування тіншової економіки, що виходить за рамки відмивання брудних коштів та запуску процесу виводу та вводу грошових потоків у бізнес.

Окреме місце займає така сучасна тенденція у організованій економічній злочинності, як утворення корпоративних структур, що поєднують нелегальні і легальні операції та можуть отримувати статус легального бізнесу. Це може мати під собою як реальну основу – законну діяльність, так і бути цілком сфальсифікованою за допомогою владних чи силових структур, представники яких часто входять чи мають відношення до великих транснаціональних корпорацій. Саме корпоратизація нелегального бізнесу є основою невразливості міжнародних промислових груп. В таких холдингах практично нереально не тільки встановити характер операцій, що проводяться, але й знайти справжніх власників. Право власності, як правило реалізуються через ланцюг підставних фірм та установ, які й вуалюють справжню діяльність корпорації. До них відносяться дочірні компанії, філії, представництва, офіційні представники інтересів та різноманітні офшорні компанії. Згодом фінансові можливості та корумповані зв'язки забезпечують таким корпораціям достатньо високий рівень впливу на вищому рівні у результаті чого, компанії отримують не тільки дотації та податкові пільги, але й особливі міжнародні статуси, що спрощують їх нелегальну діяльність за межами однієї країни.

Говорячи про інтернаціональну систему концентрації тіншового капіталу та кримінальний характер фінансово господарського циклу у транснаціональних корпораціях, необхідно виокремлювати структуру навколо якої і реалізується нелегальна економічна діяльність. Серед розгалужених класифікацій структурної побудови суб'єктів економічної злочинності, має сенс виділяти три об'єднаних типи. Перший ґрунтується на промисловому підприємстві. Обираючи суспільно важливі, поширені товари чи товари підвищеного попиту які складають прийнятну частку експорту, злочинний холдинг може маніпулювати потоками продукції, використовуючи фіктивні фірми і комерційні банки. Учасники кримінальних угруповань можуть розкратити як прибутки від реалізації, так і готову продукцію для збуту її через ланцюг представництв та філіалів. Реалізація експортної продукції дозволяє вивозити гроші за кордон та організувати нелегальні точки збуту на території іншої країни.

Другий тип – комерційний, є найпоширенішим серед транснаціональної економічної злочинності, це є цілком природно, бо в його основі лежать імпортно-експортні відносини торговельних компаній. Такий рід нелегальної діяльності передбачає цілу низку доступних операцій кримінального характеру від незаконних валютних операцій за кордоном і не еквівалентному ввезенні-вивезенні товарів до контрабанди. Специфіка таких холдингів така, що маючи справу зі спеціальними режимами оподаткування, митницями, регуляторами ввозу-вивозу, торговельним законодавством закордонних держав вони залучаються до бюджетних програм, тендерів, посередництва та ін. й отримують дотації і фінансування з державного бюджету.

Останній тип – фінансовий. Не дивлячись на те, що систему комерційних банків використовують всі види злочинних угруповань у сфері економічної злочинності, лише для фінансового типу характерне використання комерційного банку не тільки в

цілях відмивання коштів але й протиправних операцій з акумулювання баком коштів, фінансового шахрайства, використання різних рівнів бюджетних коштів та переховування нелегальних фінансових операцій через безготівкові розрахунки чи систему електронних банківських платежів. Все це супроводжується й окремими видами економічних злочинів таких як фальшивомонетництво, шахрайство з предметами антикваріату, маніпуляції в сфері інтелектуальної власності.

Саме високий рівень організації вчинення злочинів є найбільш небезпечним фактором транснаціональної економічної злочинності. Її небезпека для світового співтовариства вимірюється як її поширеністю так і ступенем шкоди. Часто збиток від нелегальної діяльності міжнародних масштабів неможливо обчислити. Варто звертати увагу на національні витрати цього явища, на підґрунтя, середовища виникнення злочинного бізнесу. Це пов'язано насамперед з корупційним характером економічної злочинності та високим ступенем латентності – в багатьох країнах, навіть за офіційними підрахунками тіньовий сектор економіки дорівнює легальному, за неофіційними – суттєво перевищує його. Професійна злочинність високоосвічених осіб робить вразливою будь-яку сферу економічної діяльності, а високий відсоток ухилення від відповідальності за скоєння економічних злочинів – до значної частини рецидиву серед суб'єктів економічної злочинності.

В Україні економічні злочини стихійного та організованого типу, на жаль, набули значного поширення, а процес криміналізації інтеграційних процесів іноді виходить за рамки рівня злочинності правової держави. Безумовно, розширення економічно-соціальних зв'язків, розвиток міжнародної торгівлі, збільшення міжнародних перевезень стали сприятливим підґрунтям для виходу нелегальної економічної діяльності на нові ринки, що підтримувалося розвитком міжнародних банківських мереж, поширення процесів міграції й утворення за межами країни етнічних діаспор. Українська організована економічна злочинність, що має ознаки транснаціональної, формувалася та формується за умови руйнації старих неефективних у сьогоднішніх реаліях систем контролю та за відсутності нових. Країни нового демократичного світу не можуть забезпечувати адекватну реакцію на зростаючу надшвидкими темпами транснаціональну економічну злочинність через суттєві розбіжності в законодавстві та судочинстві різних держав, різний рівень економічного розвитку та політичний тиск. За сучасних умов виділяється також такий фактор як комерціалізація суспільства, тобто як новий вид суспільних відносин заснований на психології споживання. На нашу думку, це однозначно є інституційним фактором впливу на кримінальну ситуацію в економічному середовищі України. Суспільство в умовах перехідної економіки та незавершеної економічної реформи ще не в змозі відтворити ефективну ринкову систему господарювання європейського типу. І в таких умовах стикаючись з потоками товарів та послуг що неможливо придбати законним шляхом, суспільство поступово виправдовує злочинні методи отримання прибутку. Сукупність цих факторів призвела до того що організована економічна злочинність в Україні досягла такого якісного рівня, що вона стала визначати характер і напрямки реалізації реформи, не тільки в сфері економіки а й в інших, таких як правоохоронна чи законотворча діяльність [2]. Кількість економічних правопорушень в Україні зростає з кожним роком. Така динаміка стосується не тільки кількості а й характеру зло-

чинів, які дедалі мають більший масштаб та стають суспільно не безпечнішими. В першу чергу це стосується збільшення злочинів у бюджетній сфері, що вказує на наявність злочинних елементів та корупційності владних структур. Перманентне збільшення кількості економічних злочинів в банківській сфері говорить про недостатню розробку превентивних та захисних заходів у фінансовій сфері, що не встигають за темпами злочинів. Злочини у цій сфері займають перше місце за збитковістю.

Таблиця 1

**Питома вага економічних злочинів
в загальному обсязі зареєстрованих злочинів**

Усього зареєстровано злочинів	2009	2010	2011	динаміка 2010/2009, %	динаміка 2011/2010, %
	430315	500902	515833	16,4	3,0
Злочини у сфері господарської діяльності	8176	8601	10246	5,2	19,1
питома вага, %	1,9	1,7	2		

Таблиця 2

**Кількість економічних злочинів
за специфікою об'єкту злочину**

	2009	2010	2011	Динаміка 2010/2009, %	Динаміка 2011/2010, %
Фіктивне підприємництво	460	521	565	13,26	8,45
Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	342	336	344	-1,75	2,38
Нецільове використання бюджетних коштів	27	37	39	37,04	5,41
Шахрайство з фінансовими ресурсами	451	492	507	9,09	3,05

* Дані взято з офіційного сайту МВС України. Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>

Криміналізація таких стратегічно важливих галузей як агропромисловий та паливно-енергетичний комплекс, правопорушення у яких мають всі ознаки організованої економічної злочинності, ставлять під загрозу економічну незалежність та безпеку країни. А тісний зв'язок таких злочинів з легалізацією незаконно отриманих доходів через фінансові системи інших країн, пов'язує такий вид злочинності з транснаціональною нелегальною економічною діяльністю. Можна бачити красномовні дані статистики щодо економічної злочинності у сфері зовнішньої економічних відносин. Це демонструє впевнене поширення криміналізації зовнішнього сектору економіки України та її вхід до світової транснаціональної злочинності. Для України ж фіктивні угоди між резидентами та нерезидентами, обертаються десятки мільярдами гривень не повернених валютних цінностей щорічно. І це лише один з прикладів порушення законів у сфері зовнішньої економічної діяльності.

Серед економічних злочинів, що отримали значне розповсюдження в Україні останнім часом, мож-

на відзначити фіктивне банкрутство чи доведення до банкрутства, незаконне зниження вартості приватизації об'єктів, незаконні операції що мають на меті ухилення від сплати податків. Щорічно держава недоотримує близько 140 млрд. гривень від несплати податків та зборів [4]. Особливість виходу української економічної злочинності за рамки національної, полягає в децю різному базисі злочинної діяльності. Якщо в Європі вона концентрується в сфері нелегального бізнесу, то специфіка України – прибутковій сфері легальної господарської діяльності, що зумовлюють високий рівень латентності. Тож криміналізація інтеграції української економіки природно пов'язана з поєднанням цих двох типів організованої економічної злочинності. Організація міжнародних холдингів та концернів на основі поєднання легального бізнесу та незаконної фінансової діяльності використовує недосконалість вітчизняних та зарубіжних законів задля маніпуляції видами діяльності та фінансування етапів циклу виробництва, а також виведення грошей та їх легалізації. Такі злочинні схеми з одного боку відкривають додаткові прибуткові ринки збуту, з іншого – забезпечують легальне підґрунтя для компанії та її реальних та фіктивних філій в країні і за її межами. Такі значні масштаби транснаціональної економічної злочинності загрожують не тільки країнам з перехідною економікою але й розвинутих державам. Якщо проблеми країн, що розвиваються чи мають нестабільну економіку полягає в основному у недорозвинутості легального сектору, слабкості політичних та силових структур, криміналізації суспільства, неспроможності протидіяти потужним кримінальним синдикатам, що завдяки вкрай високому рівню корупції отримують суттєвий вплив на управління державою у всіх сферах, то для розвинутих країн небезпека полягає у тому, що надприбутки отримані внаслідок вчинення економічних злочинів, призводять до колосальних збитків й підривають фінансово-економічну стабільність світової економіки. Ресурсів провідних країн світу вже не вистачає для підтримання належного рівня функціонування світових ринків. Кризи що охоплюють одна за одною країни Європи та світу, зростаючий державний борг країн та кредитні пастки виснажують резерви, які просто не в змозі витримувати як перманентні так і стихійні збитки від реалізації злочинної економічної діяльності. Всі ці обставини зумовлюють необхідність не тільки і не стільки національних розробок але міжнародної концепції адекватних заходів щодо питання транснаціональної економічної злочинності. Визнаючи важливість цієї проблеми, за часів функціонування провідних інтернаціональних організацій, було створено ряд органів що займаються попередженням та розслідуванням економічних злочинів а також вивченням економічного сенсу та кримінології цього явища. До основних з них можна віднести генеральну асамблею ООН, ЕКОСОС, секретаріат ООН. Економічна рада ООН, ЮНЕСКО, МОЗ, ІКАО, ВОЗ, а також інститут національних кореспондентів. Всі вони вносять суттєвий внесок в вирішення проблеми транснаціональної економічної злочинності але серед основних причин низької ефективності боротьби з економічною злочинністю превалює колізія національних законодавств, що призводить як до ускладнення виявлення та притягнення до відповідальності злочинців так і до непорозуміннь в питаннях конфіскації вилученого майна, екстрадиції тощо.

Висновки і пропозиції. На наш погляд, зволікання у питаннях розробки єдиного, комплексного, поетапного плану боротьби з транснаціональною економічною злочинністю є також своєрідним злочинном, злочинною бездіяльністю, що ставить під за-

грозу економічну безпеку світової економіки. Це є особливо важливим у час, коли економічну систему уражено кризами та послаблено тінювим сектором. Для протидії та запобігання транснаціональної економічної злочинності важливе поєднання зусиль кожної держави у рамках внутрішньої юрисдикції з зусиллями у міжнародному співробітництві і розробці загальних міждержавних тактик. На нашу думку, на національному рівні, Україні бракує контролюючого, специфічного, компетентного органу. Поєднання кримінології економічних злочинів з суто економічними розробками, на наш погляд, повинно забезпечувати кваліфікований, адекватний підхід до попередження та викриття випадків економічних правопорушень. Досвід зарубіжних держав засвідчує, що це повинна бути спеціалізація на межі права, кримінології та економіки, щоб забезпечувати комплексний аналіз кожної окремої ситуації, засвідчувати їх юридичну законність чи незаконність, надавати їй економічної інтерпретації та організовувати аналіз криміноутворюючих факторів. Брак хоча б однієї з цих функцій, позбавляє такі органи універсальності та перетворює на типовий відділ будь якої силової чи правової структури, неієздатність яких, доведена становищем боротьби з економічною злочинністю на даний момент.

Незадовільна робота антикорупційного комітету свідчить про необхідність реструктуризації цього органу чи пошуку його альтернатив, бо без перебільшення можна казати, що рівень корупції в Україні є одним з найпотужніших деструктивних факторів, що негативно впливають не тільки на економіку а й на всі, без виключення, сфери життя в суспільстві. Проблема, що потребує термінового та фундаментального вирішення, повинна аналізуватися фахівцями з належної підготовкою та теоретико-методологічною базою. Ми пропонуємо розробку ряду спеціальних академічних курсів економічного аналізу, права, кримінології економічних злочинів у юридичних ВНЗ, на економічних, фінансових спеціальностях, а також на факультетах міжнародних відносин. Це надасть змогу молодим спеціалістам та науковцям, що цікавляться даним питанням, отримати глибокі багатопрофільні знання, що забезпечить належний базис для практичних та наукових розробок, що матимуть відчутну користь для вирішення проблеми економічної злочинності на національному та наднаціональному рівні.

Використання економіко-математичного моделювання для прогнозування, виявлення зв'язків та значущості факторів впливу, а також ефективності методів, повинно стати обов'язковим інструментом аналізу практично отриманих результатів та статистично отриманих показників. Це необхідно для моделювання реальної ситуації й виходу кримінології економічної злочинності за рамки теоретичної юридичної дисципліни. У міжнародному контексті, розрахунок кореляційних зв'язків та регресивний аналіз по кожній країні та у сукупності, допоможуть встановити принципові закономірності, причинно-наслідковий зв'язок, фактори припинення чи навпаки зростання нелегальної діяльності на карті світу. Щодо міжнародної співпраці, то вона повинна як поглиблювати існуючі напрямки діяльності, такі як двосторонні і багатосторонні угоди, сприяння розслідуванню, обмін досвідом, так і запроваджувати принципово нові ініціативи. З цього логічно випливає необхідність створення узгодженої системи показників, що реально відбиває стан економічної злочинності та боротьби з нею.

На наш погляд, очевидним й першочерговим є вирішення проблеми зближення національних

юридичних систем в цілому, та систем кримінального права у питаннях міжнародної економічної злочинності, зближення кримінально-правової оцінки дій, що потрапляють під категорію транснаціональної економічної злочинності, уніфікація заходів боротьби з ними, встановлення єдиних форм та процедур в процесі превентивної чи ексекютивної діяльності. До цього можна запровадити такі практичні кроки, як створення міжнародної міжвідомчої системи повідомлення про факти нелегальної фінансової чи економічної діяльності, інформування про економічні злочини, умови їх скоєння. В такій системі повинна знаходитись вся доступна аналітична та наукова інформація по питанню. Необхідним є і створення міжнародного єдиного інформаційно-довідкового центру з єдиною базою даних та інформацією нормативного характеру й описом особливостей застосування юридичних та правових норм окремих держав щодо зазначеної групи злочинів. Додатковим корисним заходом ми вважаємо, також, розробку міжнародного локального районування на всіх рівнях. Це дозволить поділити територію не за кордонами країн, а за сферами впливу, функціональним поділом, районами активності кримінальної економічної діяльності спів ставляти це з умовами й факторами наявними в тих районах,

розробляти ефективні рекомендації для локалізації по специфічно спрямованому впливу на осередок злочинності. Загалом, як діяльність світової спільноти в цілому, так і окремі домовленості країн щодо взаємодії у сфері протидії транснаціональної економічної злочинності можуть суттєво покращити катастрофічну ситуацію в цьому питанні за умови відповідального виконання всіма сторонами досягнених домовленостей й принципів.

Таким чином, мета, поставлена перед написанням статті, на наш погляд, досягнута. Проведено аналіз різних видів економічних злочинів з ознаками транснаціональної економічної злочинності. Проаналізовано фактори, що сприяють та провокують нелегальну діяльність. Класифіковано типи економічних злочинів за рядом об'єктивних критеріїв. Досліджено специфіку транснаціональної економічної злочинності в Україні та на рівні світової економіки. Розглянуто існуючі методи протидії транснаціональній економічній злочинності та виділено основні невирішені проблеми, які на нашу думку є прикладами неефективної боротьби з транснаціональними економічними злочинами. Розроблено практичні рекомендації національного масштабу та міжнародного рівня, що враховують специфіку сучасного стану інтеграційних процесів економічної злочинності та боротьби з нею.

Список літератури:

1. Іващенко В. Проблеми відповідальності за міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру / Іващенко В. // Юридичний журнал. – 2005. – № 6.
2. Кальман О. Що протиставити злочинності? / Кальман О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2009. – № 8.
3. Новікова Л.В. Глобалізація та транснаціональна економічна злочинність: питання сьогодення / Новікова Л.В. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://radnuk.info/statt/558-kriminolog/14732-2011-01-19-00.04.12.html>
4. Україна щорічно втрачає від несплати податків до 140 млрд грн. // Уніан. – 2014.
5. Шостко О.Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах : [Монографія]/ Шостко О.Ю. – Х, 2009. – 400 с.
6. Конвенція Організації Об'єднаних націй проти транснаціональної організованої злочинності. Прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_789
7. Офіційний сайт Міністерства Внутрішніх Справ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>

Крикунова (Шадрова) І.В.

Черноморський державний університет імені Петра Могили

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧЕСКА ПРЕСТУПНОСТЬ В УМОВИХ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація

В статті розглянуто проблему транснаціональної економічної злочинності з теоретичної та практичної точки зору, її міжнародне та національне проявлення в умовах інтеграції та глобалізації. Сделана спроба детермінувати, як поняття транснаціональної економічної злочинності, так і умови, фактори впливу та особливості цього явлення. Розроблено критерії оцінки незаконності економічних дій в кількісному та якісному проявленні. Проаналізовано економічну злочинність в Україні та її транснаціональні ознаки в умовах криміналізації інтеграції в мирову економіку. Розглянуто існуючі системи протидії транснаціональній економічній злочинності на міжнародному рівні та основні досягнення рішення проблеми в цій сфері.

Ключові слова: транснаціональна економічна злочинність, криміналізація економіки, економічне правопорушення, фінансове правопорушення, кримінообразуючий фактор, нелегальна економіка.

Krykunova (Shadrova) I.V.
Petro Mohyla Black Sea State University

TRANSNATIONAL ECONOMIC CRIME IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION'S CRIMINALIZATIONS

Summary

The article considers the problem of transnational economic crime from a theoretical and practical point of view, its international and domestic expression in terms of integration and globalization. Attempt to determine not only the concept of transnational economic crime, but also the conditions, influence factors and characteristics of this phenomenon was made. Evaluation criteria of the illegality of economic activities in quantitative and qualitative manifestation were developed. Economic crime in Ukraine and its transnational characteristics in terms of criminalization of integration into the world economy were analyzed. Existing system for countering transnational economic crime at the international level and the main achievements of decision problems in this area were examined.

Keywords: transnational economic crime, criminalization of economy, economic crime, financial crime, factors that constitute criminal component, illegal economy.

УДК 368:338

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кузьменко О.Г.

Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України

Автором статті охарактеризовано сучасний стан страхового ринку України. Визначено основні параметри та тенденції його розвитку за останні 5 років. Проаналізовано страхові компанії з іноземним капіталом на вітчизняному страховому ринку. Виокремлено основні чинники впливу та проблеми розвитку ринку страхових послуг. Запропоновано заходи активізації діяльності страхових компаній.

Ключові слова: страховий ринок, страхові компанії, договір страхування, страхові платежі, страхові премії.

Постановка проблеми. Страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансової безпеки країни. Без розвинутого страхового ринку неможливо забезпечити поступальний соціально-економічний розвиток держави, безпечне функціонування суб'єктів господарювання, підвищення добробуту населення, убезпечення різних сфер його життєдіяльності.

Страховий ринок України відчуває ускладнення у зв'язку зі зниженням активності вітчизняного фінансового ринку. Причинами цього є збитковість низки галузей народного господарства, невиконання заробітної плати населенню, масові звільнення з причин скорочення робочих місць, втрату довіри населення зокрема й до розвитку страхування як однієї з дієвих форм соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні питання щодо проблем формування та розвитку страхового ринку України досліджували у своїх працях такі вчені як В. Базилевич, О. В. Козьменко, О. Г. Коренєва, Н. В. Ткаченко, С. М. Козьменко, О. М. Залетов та ін. Однак незважаючи на широкий спектр значущості внеску багатьох науковців, аспекти розвитку та сучасного стану страхового ринку потребують вивчення та аналізу.

Мета статті – аналіз страхового ринку України, виокремлення основних особливостей та проблем ринку.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок України останнім часом динамічно розвивався, але досить складні умови національної економіки значно погіршили його стан. Виявлення змін у тенден-

ціях розвитку страхового ринку України дає можливість прогнозувати стан ринку в майбутньому, впливати на негативні процеси, що відбуваються на цьому сегменті фінансового ринку.

Новою реальністю для страхових компаній стало уповільнення зростання ринку на тлі погіршення макроекономічної ситуації в країні. Економічний спад негативно впливає на такі фактори розвитку страхового ринку, як купівельна спроможність населення та незначні обсяги кредитування [1].

Характеризуючи стан страхового ринку України варто звернути увагу на кількість страхових компаній. В Україні станом на 30.06.2014 р. було зареєстровано 400 страхових компаній, з них 58 орієнтовані на страхування життя, але значна кількість компаній фактично не здійснює страхових операцій. Проаналізуємо динаміку основних фінансових показників, що характеризують страховий ринок за останні 5 років (табл. 1).

Аналізуючи табл. 1, що динаміка деяких параметрів розвитку вітчизняного страхового ринку свідчить про посилення негативних тенденцій – рівень страхових виплат (відношення суми страхових виплат до суми страхових платежів) неухильно зменшується. У 2009 році він становив 33%, а у 2013 році – 16,2%, що свідчить про розвиток негативних тенденцій на національному страховому ринку, оскільки у світовій практиці ситуація на страховому ринку вважається незадовільною, якщо рівень виплат нижчий ніж 70%.

На сьогодні для вітчизняних страхових компаній характерним є низький рівень виплат страхових від-